

**เพ็ญโลกกับอ๊ยมอมแมม : การพัฒนาการแสดงละครเล่าเรื่อง
เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ชมปฐมวัย**
**SAVING THE EARTH WITH AUNTIE MOMMAM: DEVELOPING STORY
THEATRE TO ADDRESS ENVIRONMENTAL ISSUES FOR EARLY
CHILDHOOD AUDIENCES**

พริดา ผลิต¹ พรรัตน์ ดำรง²

Porntida Pholdee¹ Pornrat Damrhung²

บทคัดย่อ

วิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ในแบบวิจัยปฏิบัติการ (Practice Research) ทางศิลปะการละคร มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาหลักและเทคนิคในการแสดงละครเล่าเรื่อง ของพอล ซิลส์ และเกมละคร ของไวโอลา สโปลิน และ 2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงละครเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ชมปฐมวัยเรื่อง *เพ็ญโลกกับอ๊ยมอมแมม* ผู้วิจัยออกแบบการแสดงและเป็นผู้แสดง ศึกษาแนวคิดละครเล่าเรื่อง นิทานภาพเกี่ยวกับภาวะโลกร้อน เพื่อออกแบบการแสดงละครสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 4-6 ปี เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ชม ผูกพันการแสดงต้นสดและเกมละคร เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจ การมีสมาธิ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ผู้วิจัยจัดการแสดง 2 รอบในห้องเรียน และจัดการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและครูเพื่อประเมินผล ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบการแสดงที่มีลักษณะเฉพาะ คือ “เล่า-นำ-เล่น-เป็นตัวละครสะท้อนประเด็นสิ่งแวดล้อม” รวมถึงพบว่าระหว่างการแสดงต้องพัฒนาทักษะการฟัง การสังเกต และตัดสินใจ เนื่องจากละครเล่าเรื่องแบบมีส่วนร่วม ดึงดูดความสนใจของผู้ชมปฐมวัยผ่านอุปกรณ์การแสดง เพื่อให้ผู้ชมเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ทั้งยังได้องค์ความรู้ว่า การสื่อสารประเด็นสิ่งแวดล้อมแก่เด็กปฐมวัยให้สัมฤทธิ์ผล โครงเรื่องต้องเข้าใจง่าย เชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรง และนักแสดงต้องมีสมาธิ ไหวพริบ และความเป็นมิตร เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและเป็นธรรมชาติ

คำสำคัญ: วิจัยปฏิบัติการทางละคร, ละครเล่าเรื่องสำหรับเด็กปฐมวัย, เกมละคร

¹ นิสิตระดับปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6688015022@student.chula.ac.th

¹ Master's degree students of the Department of Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, 6688015022@student.chula.ac.th

² อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย dpornrat@gmail.com

² Advisor, Professor, Department of Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, dpornrat@gmail.com

Receive 07/11/68, Revise 04/12/68, Accept 08/12/68

Abstract

This creative practice research in theatre arts pursued two primary objectives: 1. to explore Paul Sills's principles and techniques of story theatre and Viola Spolin's theatre games, and 2. to develop a story theatre performance addressing environmental issues for early childhood audiences, titled *Saving the Earth with Auntie Mommam*. The researcher both designed and performed in the production. Concepts of story theatre and picture books on global warming were examined to inform the creation of a performance for children aged 4–6, emphasizing active audience participation. Training in improvisation and theatre games strengthened the performer's improvisational ability, concentration, and collaborative skills.

Two classroom-based performances were staged, followed by focus group discussions with experts and teachers to evaluate the work. The findings revealed a distinctive performance approach characterized as "narrating, guiding, playing, and embodying characters to reflect environmental issues." The study also identified that performers must develop skills in listening, observation, and improvisation, as participatory story theatre engages early childhood audiences through props to facilitate hands-on learning. The research suggests that effectively communicating environmental issues to young children requires a simple and relatable storyline, clear connections to their everyday experiences, and performers who possess focus, quick thinking, and friendliness to create an engaging and natural learning environment.

Keywords: Practice-based theatre research, Story theatre for Early childhood, Theatre games

1. ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ละครเล่าเรื่อง (Story Theater) แบบมีส่วนร่วม (participation) สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 4-6 ปี โดยใช้ประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นเนื้อหาหลัก ความสนใจนี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยกระบวนการ (facilitator) ในละครเวทีเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง *แต่บแต่บตะแลบตะบ* จัดแสดงระหว่างวันที่ 3-8 มิถุนายน 2567 (พริตต์ ดำรุง, 2567) ซึ่งผู้ชมมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเด็กปฐมวัยและเด็กประถมต้น ซึ่งแต่ละรอบมีผู้ชมจากโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้พิการที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และผู้ชมที่มากับครอบครัว โดยผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ชักชวนผู้ชมให้ร่วมกันทำกิจกรรมก่อนเข้าชมละคร ได้แก่ การฝึกร้องเพลงในละครและการวาดรูปสัตว์ตามจินตนาการ เพื่อให้ผู้ชมนำไปใช้ต่อยอดในการร่วมเล่นและแสดงบทบาทระหว่างการแสดง

ต่อจากนั้นผู้วิจัยยังได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยฝ่ายอำนวยความสะดวก ในเทศกาลละครนานาชาติสำหรับเด็กและเยาวชน กรุงเทพฯ (Bangkok International Children's Theatre Festival: BICT Fest) ในเดือนสิงหาคม 2567 ที่ศูนย์ศิลปการละครสดิสพันธุโกมล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงเพื่อดูแลผู้ชมและเยาวชนที่เข้าชมละคร 3 เรื่อง ได้แก่ *Skins*, *Little Night* และ *Buffalo Boy* (Chompee, J., & Blanchin, P., 2024) แต่ละเรื่องมีลักษณะการแสดงที่ต่างกัน ตามความเหมาะสมกับวัยที่ผู้สร้างสรรค์กำหนดไว้ การได้ทำงานในหน้าที่เหล่านี้ถือเป็นประสบการณ์สำคัญที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจรูปแบบการนำเสนอละครสำหรับเด็กและเยาวชน เข้าใจถึงความเหมาะสมของเนื้อหาและแนวทางการนำเสนอให้เหมาะกับช่วงวัยและความพร้อมของผู้ชม

ระหว่างการปฏิบัติงานผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้ชมที่เป็นเด็กปฐมวัยชอบการมีส่วนร่วมและสนุกกับการได้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงและการลงมือทำ ทั้งยังพร้อมที่จะโต้ตอบหรือช่วยเหลือตัวละครอย่างเต็มใจ สอดคล้องกับที่ พริตต์ ดำรุง กล่าวถึงเด็กปฐมวัยว่า เด็กในวัยนี้มีพัฒนาการด้านร่างกายที่เติบโตอย่างรวดเร็ว สามารถเดินคล่องไหวได้อย่างคล่องแคล่ว ไม่อยู่นิ่ง จำสัญลักษณ์และแสดงออกได้ดี ส่วนด้านจิตใจ เด็กวัยนี้ต้องการความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว มักเอาตนเองเป็นที่ตั้ง รู้จักอารมณ์โกรธและกลัวแต่ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ตึง (พริตต์ ดำรุง, 2550) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการแสดงที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะเฉพาะ ที่มุ่งเน้นความสนุกสนาน ตลอดจนจัดบางช่วงของการแสดงให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตัวละคร สร้างประสบการณ์ตรงผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ชมระหว่างการแสดง

ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาละครสำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากได้เห็นถึงเสน่ห์และความท้าทายที่แตกต่างในการพัฒนาเรื่องด้วยกิจกรรมการแบบมีส่วนร่วมในละครสำหรับผู้ชมที่เป็นเด็กปฐมวัย

ตลอดจนได้เห็นทักษะการแสดงของนักแสดงที่มีความคล่องแคล่ว สามารถแสดงเป็นตัวละครที่อยู่ในโลกจินตนาการ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะเรียนรู้กระบวนการพัฒนาการแสดงสำหรับละครสำหรับเด็กปฐมวัยในชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสนใจที่จะนำเสนอละครในประเด็นโลกร้อน อากาศแปรปรวน เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤตมลพิษทางอากาศและฝุ่น PM 2.5 ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเคยมีค่าฝุ่นติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก วิกฤตดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อผู้ใหญ่ แต่ยังเป็นอันตรายต่อเด็กอายุ 0-5 ปี ทั้งในด้านภูมิคุ้มกัน ระบบทางเดินหายใจ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ตลอดจนพัฒนาการโดยรวม (กรมอนามัย, 2565) ทว่าจากการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นพบว่าการกิจกรรมหรือละครสำหรับเด็กที่มุ่งเน้นการสร้างตระหนักรู้ในประเด็นนี้ยังมีไม่มากนัก

จากการสำรวจดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสรรค์และฝึกฝนการแสดงผ่านการใช้แนวคิดละครเล่าเรื่อง (Story Theatre) ของพอล ซิลล์ (Paul Sills) ที่มีลักษณะต่างจากละครรูปแบบอื่น เนื่องจากผสมผสานตำนานและนิทานพื้นบ้านเข้ากับการด้นสด นักแสดงทำหน้าที่เป็นทั้งผู้เล่าและตัวละคร ถ่ายทอดเรื่องราวสั้น ๆ ผ่านเสียง ดนตรีร่วมสมัย การเคลื่อนไหว และการสร้างบรรยากาศในพื้นที่การแสดง โดยอาศัยเกมการละคร (Theatre Games) ของไวโอลา สโปลิน (Viola Spolin) เพื่อฝึกนักแสดงด้านการด้นสด การรับรู้ซึ่งกันและกัน และการสื่อสารกับผู้ชมอย่างแม่นยำ (Sills, 1999) ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสร้างสรรค์และพัฒนาละครเล่าเรื่อง (Story theatre) ชื่อ *เพี้ยวโลกกับอู๊ยมอมแมม* เพื่อค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์ละครเล่าเรื่อง (Story theatre) แบบผู้ชมมีส่วนร่วม สื่อสารประเด็นสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ชมที่เป็นเด็กปฐมวัย อายุ 4-6 ปี

2. คำถามวิจัย

ผู้วิจัยจะสามารถพัฒนาบทและสร้างสรรค์ผลงานละครเล่าเรื่อง (Story theatre) แบบผู้ชมมีส่วนร่วม เพื่อสื่อสารประเด็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ชมเด็กปฐมวัยได้อย่างไร

3. วัตถุประสงค์งานวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาหลักและเทคนิคในการแสดงละครเล่าเรื่อง (Story theatre) ของ พอล ซิลล์ (Paul Sills) และเกมละคร ของไวโอลา สโปลิน (Viola Spolin) เพื่อนำมาใช้พัฒนาการแสดงละครเล่าเรื่องสำหรับผู้ชมปฐมวัย

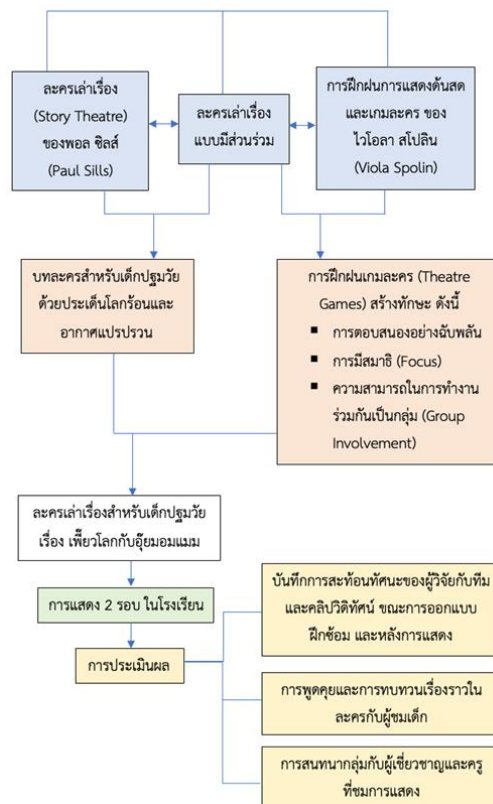
3.2 เพื่อสร้างสรรค์การแสดงละครเล่าเรื่องเพื่อนำเสนอประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้ชมปฐมวัยเรื่อง *เพี้ยวโลกกับอู๊ยมอมแมม*

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ผู้วิจัยได้รับความรู้และความเข้าใจถึงการพัฒนาการออกแบบการเล่าเรื่องและการมีส่วนร่วม กระบวนการทางละครสำหรับเด็กปฐมวัย

4.2 ผู้วิจัยได้เรียนรู้แนวทางในการพัฒนาและฝึกฝนทักษะการแสดงละครเล่าเรื่อง (Story theatre)

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

6. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงโครงการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะด้านการละคร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในฝึกฝนการแสดงออกแบบละครเล่าเรื่องและกิจกรรมระหว่างการแสดงให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความเหมาะสมของผู้ชมปฐมวัย อายุ 4-6 ปี ดังนี้

- ละครเล่าเรื่อง (Story Theatre)

ผู้วิจัยศึกษาละครเล่าเรื่อง (Story Theatre) ของ พอล ซิลส์ (Paul Sills) ที่มีวิธีการสร้างบทสำหรับการแสดงจากเรื่องเล่าที่มีความหลากหลาย รูปแบบละครมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกับละครรูปแบบอื่น ผู้ชมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการแสดง ร่วมดำเนินเรื่องราวในละครไปกับตัวละคร ผ่านการสร้างพื้นที่แห่งจินตนาการร่วมกัน นักแสดงจะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้เล่าเรื่องและตัวละคร ชวนให้ผู้ชมร่วมสร้างโลกของละคร ผ่านจินตนาการ เสียง และการเคลื่อนไหวของนักแสดงแทนการใช้ฉากประกอบละครที่ซับซ้อน ผสมผสานกับการด้นสด (improvisation) (Sills, 2000)

- เกมการละคร (Theatre Games) ตามแนวทางของไวโอลา สโปลิน (Viola Spolin)

กลวิธีในการฝึกฝนนักแสดงละครเล่าเรื่องของซิลส์ ได้แก่ การฝึกฝนเกมละคร (Theatre Games) ของไวโอลา สโปลิน (Viola Spolin) เนื่องจากเป็นเครื่องมือฝึกฝนนักแสดงให้มีสมาธิ (Focus) ปฏิภาณ (Spontaneity) และความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Group Involvement) นักแสดงใช้ร่างกายและลีลาท่าทาง ในการสร้างสถานที่ บรรยากาศ รวมถึงนักแสดงยังต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้เล่าเรื่อง เป็นตัวละคร เกมละครจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกนักแสดงให้สามารถโต้ตอบอย่างเป็นธรรมชาติ (Sills, 2000) ผู้วิจัยจึงนำแบบฝึกหัดเกมของสโปลินมาช่วยฝึกฝนการแสดงในละครเล่าเรื่อง

- ละครสำหรับเด็ก

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักและแนวทางการพัฒนาละครสำหรับเด็ก (Theatre for Young Audiences: TYA) ในหนังสือ ละครสำหรับเด็ก ของพรรัตน์ ดำรุง (2550) และหนังสือ Theatre for Children ของ เดวิด วูด (David Wood, 2017) เขียนถึงการละครสำหรับเด็กเป็น ศิลปะพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะขึ้นอยู่กับช่วงอายุ ความพร้อม และความสนใจของผู้ชม ถือเป็นการเล่นที่ไม่ใช่การลดทอนของละครผู้ใหญ่ มีองค์ประกอบ ได้แก่ 1. โครงเรื่อง (plot) ต้องเรียบง่าย สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้ชม เนื้อหาใกล้เคียงกับประสบการณ์ของเด็ก 2. ตัวละคร (character) ควรมีเอกลักษณ์และอารมณ์ชัดเจน 3. แก่นเรื่อง (theme) สื่อสารผ่านการกระทำและผลลัพธ์ของตัวละคร มากกว่าการสอนตรง ๆ 4. ภาษา (diction) ใช้ภาษาที่กระชับ มีจังหวะ มีคำซ้ำบ้าง หรือสแลงภาษา ไม่สื่อความหมาย และภาษากาย เพื่อสร้างความสนุกในการฟังและการเล่น 5. เพลง (song) เชื่อมโยงอารมณ์และกระตุ้นการมีส่วนร่วม 6. ภาพ (spectacle) การใช้เหตุการณ์ จังหวะ และการกระทำทางกายภาพให้เด็กเข้าใจได้โดยตรง และ 7. จังหวะและการมีส่วนร่วม ต้องจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการสมองของเด็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการคัดเลือกนิทานและสร้างสรรค์การแสดง

- หนังสือนิทานสำหรับเด็กที่เกี่ยวข้องกับโลกร้อนและอากาศแปรปรวน

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยที่เกี่ยวข้องกับโลกร้อนและอากาศแปรปรวน ผู้วิจัยคัดเลือก 3 เรื่อง ได้แก่ *Let the Wind Blow, The Earth Has Caught a Cold*, และ *ไฟป่า น้ำกลัวจัง* มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกัน ผู้วิจัยตัดสินใจเลือก *The Earth Has Caught a Cold* เป็นแรงบันดาลใจหลักในการพัฒนาบทละคร เนื่องจากใช้การเปรียบเทียบโลกเป็นหวัด (BrainSnax Books, 2023) ประสบการณ์ตรงที่เด็กปฐมวัยสามารถเชื่อมโยงได้ง่ายที่สุด อย่างไรก็ตามในการพัฒนาบท ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นของเรื่องอื่นมาบูรณาการด้วย เช่น การนำประเด็นฝุ่น PM2.5 จากเรื่อง *ไฟป่า น้ำกลัวจัง* มาใช้เป็นหนึ่งในการป่วยของโลก (ต๋ับปอง, 2567)

- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการทบทวนวรรณกรรมแล้ว ผู้วิจัยยังได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในบริบทไทย ที่เน้นการใช้กิจกรรมเชิงประสบการณ์ ได้แก่ การใช้ดินเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ (ชนารดี พรหมทอง และคณะ, 2564) และงานวิจัยที่ใช้ละครเรื่อง ปลาสายรุ้ง เพื่อสอนการแบ่งปัน (ธารรัตน์ กองการณ และตฤตา สมพงศ์, 2562) อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ฝึกงานกับ Cherry Theatre โรงละครเพื่อการพัฒนา ในโครงการ *Creative Drama for Teaching : Upskill & Reskill ครูแห่งศตวรรษที่ 21* เพื่อเรียนรู้การประยุกต์ใช้เกมละครของการละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) กับการจัดกระบวนการทางละครให้เข้ากับบริบทไทย รวมถึงผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นิลชา เพ็ญพุกเกียรติ นักเล่านิทาน ผู้ก่อตั้งคณะละครคิดแจ่ม ที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบโครงสร้างละคร 3 ช่วง คือ ก่อนเริ่ม ช่วงการแสดง และการประเมินหลังจบการแสดง

7. กระบวนการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Practice Research) ด้านศิลปการละคร ที่กระบวนการเก็บข้อมูล มาจากกระบวนการทำงาน และพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ และการนำไปแสดงให้ผู้ชมได้ชม มีการรวบรวมทัศนะของผู้วิจัย ระหว่างการทำงาน และจากคณะร่วมทำงาน คุณครู และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคำถามวิจัย คือ ผู้วิจัยจะสามารถพัฒนาบทและสร้างสรรค์ผลงานละครเล่าเรื่อง (Story Theatre) แบบผู้ชมมีส่วนร่วม เพื่อสื่อสารประเด็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ชมเด็กปฐมวัยได้อย่างไร

7.1 การเตรียมความพร้อมของตนเองในฐานะนักแสดง

ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมผ่านการฝึกฝนเกมละคร (Theatre Games) ของไวโอลา สโปลิน ร่วมกับ ศ.พรรัตน์ ดำรุง จำนวน 3 ครั้ง ละฝึกฝนเพิ่มเติมกับกลุ่มนิสิตในวิชา Life in a theatre จำนวน 2 คาบเรียน ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2568 ส่งผลให้ผู้เกิดทักษะการใช้ร่างกายเล่าเรื่องอย่างเป็นธรรมชาติ การค้นสดเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมเด็ก และการสร้างความเชื่อมต่อกับ

ทีมงาน จากนั้นจึงนำทักษะดังกล่าวมาพัฒนาตัวละคร “อู๋ยมอมแมม” จากข้อค้นพบจากแบบฝึกหัด ได้แก่ 1. *Animal Images* สร้างบุคลิกที่ชัดเจน ผ่านการทดลองเป็นลิงและนกยูง 2. *Space Walk* จินตนาการเดินในกระแสน้ำ ทำให้ค้นพบการย้ายจุดศูนย์ถ่วงไปที่หัวเข่าเพื่อแสดงเป็นผู้สูงอายุได้อย่างเป็นธรรมชาติ และ 3. การฝึกด้นสด (improvisation) เป็นตัวละคร ในสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้พบเอกลักษณ์ของตัวละครที่เป็นผู้สูงอายุที่มีความกระตือรือร้น (active) ช่างพูด (talkative) และใช้ร่วมเพื่อสร้างความรู้สึกละสบายและมหัศจรรย์แก่ผู้ชม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยกังวลต่อการใช้ร่างกายของตัวละครมากเกินไป ส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่สบายตัว และทำให้การแสดงออกขาดความเป็นธรรมชาติ จึงแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการมุ่งเน้นไปที่ความต้องการของตัวละครมากกว่าการคิดถึงความเป็นคนแก่ ส่งผลให้ร่างกายคลายความตึงเครียด เกิดความลื่นไหลในการด้นสดได้ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ร่างกายจะยังไม่แสดงออกถึงความแก่อย่างที่ตั้งใจไว้ แต่การแสดงมีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ฝึกฝน การแสดง-กระบวนการเล่านิทาน กับศิลปินนักเล่านิทาน นิลชา เฟื่องฟูเกียรติ นักเล่านิทานผู้ก่อตั้งคณะละครคิดแจ่ม เกี่ยวกับการออกแบบจังหวะการแสดงสำหรับเด็ก ต่อมาเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 ผู้วิจัยฝึกร่างกาย และปฏิพานในการเรียนปณเณนแบบละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) กับศิลปิน นักการละครประยุกต์ บุญพงษ์ พานิช Cherry Theatre โรงละครเพื่อการพัฒนา ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวิธีการสร้างสรรค์และกระบวนการทำละครสร้างสรรค์มากขึ้น โดยเฉพาะการเห็นถึงความซับซ้อนของการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง

7.2 การพัฒนาบทละคร

ผู้วิจัยพัฒนาบทละครเล่าเรื่อง ชื่อ *เพี้ยวโลกกับอู๋ยมอมแมม* โดยได้รับแรงบันดาลใจจาก *The Earth Has Caught a Cold* (โลกเป็นหวัด) ของ โรแซน มารี กาลเลียซ (Roxane Marie Galliez) ผสมผสานกับประเด็นฝุ่น PM2.5 จากหนังสือ เรื่อง ไฟป่า น่ากลัวจัง โดย ตูบปอง (นักเขียน) และมีภัทรวิทย์ รัชมิแพทย์ วาดภาพประกอบ ผู้วิจัยได้ออกแบบให้บทละครมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากละครเล่าเรื่องสำหรับผู้ชมวัยผู้ใหญ่ คือ ผู้วิจัยจัดหาช่วงเวลาที่เปิดโอกาสให้ผู้ชมปฐมวัยมีส่วนร่วมในการเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง และมีกิจกรรมในการช่วยกอบกู้โลก รวมทั้งออกแบบตัวละคร “อู๋ยมอมแมม” ตัวละครหลัก ให้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมล้านนา ทั้งนี้ได้แรงบันดาลใจจากตัวละครพี่เลี้ยงเด็กในภาพยนตร์เรื่อง แม่รี๊ ป๊อบปิ้นส์ ตัวละครอู๋ยมอมแมมจะเป็นทั้งตัวละครผู้เล่าเรื่อง ตัวละครเด็ก ที่เป็นคนสำคัญในละคร นอกจากผู้วิจัยแล้วการนำเสนอละครเรื่องนี้ ยังมีผู้ร่วมจัดกิจกรรม ที่เรียกว่ากระบวนการละคร อีก 5 คน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยดำเนินกิจกรรมร่วมแสดง สร้างบรรยากาศในเรื่องและดูแลความปลอดภัยของเด็ก

7.3 การออกแบบอุปกรณ์การแสดง

ทีมงานฝ่ายออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ยึดหลักสำคัญในการออกแบบ ได้แก่ ความปลอดภัยสำหรับเด็ก วัสดุต้องไม่มีขอบคม น้ำหนักเบา และไม่แตกหักง่าย เปิดโอกาสให้เด็กใช้

จินตนาการ เด็กมีส่วนร่วมผ่านการสัมผัสและเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ ใช้งานหลายวัตถุประสงค์ และสะดวกในการพับเก็บและขนย้ายเนื่องจากเป็นละครเร่

1. โลกและองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ พื้นดิน น้ำ ภูเขาไฟ

โลกเป็นอุปกรณ์หลักที่สำคัญที่สุดของการแสดง ออกแบบเป็นพรมรูปโลก ลักษณะคล้ายผ้าซ้อนกัน หลากสี เป็นภาพโลกขนาดใหญ่ มีทะเล พื้นที่สีเขียว ภูเขาทำจากกระดาษลัง

2. ต้นไม้และตึก

มีลักษณะคล้ายเลโก้ ที่เป็นอุปกรณ์ที่ผู้ชมนำมาตั้งใหม่ เพิ่มหรือลดจำนวนลดระหว่างการแสดง

3. ร่มกระดาดสา

อุปกรณ์คู่กายของอู๋มอมแมม ใช้เป็นพาหนะในการบิน สัญลักษณ์ของการเดินทาง เมื่อกางร่มและหมุน ช่วยสร้างบรรยากาศมหัศจรรย์และความตื่นเต้น นอกจากนี้ยังใช้เป็นจุดสนใจและสร้างความน่าจดจำให้กับตัวละคร

4. หมวก

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเปลี่ยนบทบาทของตัวละคร เมื่ออู๋มอมแมม สวมหมวก แสดงว่าเธอกำลังแสดงบทบาทเป็น “เด็กชายผู้กล้าหาญ” ที่จะช่วยโลกให้หายป่วย การใช้หมวกเป็นเครื่องหมายการเปลี่ยนบทบาทช่วยให้ผู้ชม เข้าใจการเปลี่ยนตัวละครได้ชัดเจน

5. หน้ากากอนามัย สำหรับผู้ชมในช่วงที่โลกมีฝุ่นควัน

สัญลักษณ์ของปัญหาฝุ่น PM2.5 ใช้จริงในการแสดงโดยเชิญชวนให้ผู้ชมสวมใส่ในช่วงที่โลกมีฝุ่นควันและหายใจไม่ออก หน้ากากอนามัยจึงเป็นทั้งอุปกรณ์ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของเด็ก และเป็นส่วนหนึ่งในการแสดง

อย่างไรก็ตามรายการอุปกรณ์ดังกล่าวเป็นผลจากการพัฒนาและปรับปรุงหลายครั้งระหว่างกระบวนการซ้อม เพื่อให้การแสดงมีความกระชับและเหมาะสมกับสมาธิของเด็กปฐมวัย

7.4 การสร้างบทเพลงและดนตรีประกอบการแสดง

ดนตรีและเสียงประกอบช่วยสร้างบรรยากาศสนุกสนานและสร้างการจดจำให้กับผู้ชม อีกทั้งผู้วิจัยร่วมมือกับพิมดาว อินทวงษ์ ทีมงานฝ่ายเสียง (sound) ออกแบบบทเพลง ป้อง ป้อง ป้อง เพื่อใช้ในการเตรียมความพร้อมและละลายพฤติกรรม

ทั้งนี้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบ การฝึกซ้อม การซ้อมการแสดงกับเด็ก จนถึงการแสดงจริง มีการจดบันทึกทบทวน ปัญหาและการแก้ปัญหาในช่วงต่าง ๆ ถือเป็นการรวบรวมข้อมูลวิจัยหลังการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์และปรับปรุงการแสดง อีกทั้ง

ประเมินความเข้าใจของเด็กผ่านการถามตอบหลังการแสดง และจัดทำสารสนเทศกลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญและครู เพื่อประเมินผล

เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาในการประสานงานกับโรงเรียนและช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการแสดง ผู้วิจัยสามารถจัดการแสดงกับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนได้ 2 รอบ ในเดือนกรกฎาคม 2568

- การแสดงรอบที่ 1 วันที่ 29 ก.ค. 2568 ณ โรงเรียนอนุบาลจิตาภา จำนวนผู้ชม 19 คน

ผู้วิจัยแบ่งช่วงของการแสดงที่ให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วม 4 ช่วง ได้แก่:

1. ช่วงเตรียมความพร้อมและละลายพฤติกรรมด้วยการใช้เพลง ปอง ปอง ปอง ผู้วิจัยให้ผู้ชมแต่ละคนทำท่าก๊อนเมฆ สร้างบรรยากาศเบา เหมือนอากาศ ที่ล่องลอยเหนือพื้นโลก ก่อนจะเข้ามานั่งล้อมวงช่วงนำเข้าสู่ละคร

2. ช่วงนำเข้าสู่ละคร ใช้ทีมผู้ช่วย กำหนดกติการ่วมกันในการเป็นผู้ชม-ผู้ร่วมแสดง-มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เตรียมพร้อมผู้ชมสู่การชมการแสดง และจัดเตรียมพรมรูปโลกสำหรับช่วงละครเล่าเรื่อง

3. ช่วงละครเล่าเรื่อง อี่ยมอมแมมจะบินมาจากมิติอื่น ฝ่าฝุ่นจมนอมแมมมาถึงโลกที่มีตึกสูงและวุ่นวาย ตรวจสอบความเข้าใจกติการอีกครั้ง เริ่มเล่าเรื่องและขอให้ผู้ชมร่วมกันสร้างโลกต่อจากนั้นจึงเข้าสู่เรื่องราวที่โลกป่วยเป็นหวัด การไอ-การจาม-โลกร้อน เพราะพิษไข้ ผู้ชมที่นั่งล้อมรอบโลกสามารถร่วมส่งเสียง ขยับผิวโลกร่วมกัน ซึ่งทำให้เกิดแผ่นดินไหว คลื่นยักษ์ และน้ำทะเลสูงขึ้น เมื่อถึงช่วงตัวละคร “เด็กชาย” กระซิบด้วยเสียง “ซูว์” ผู้ชมหยุดฟังเสียงโลกร้องไห้และหาวิธีช่วยกันปlobalโลก ผู้ชมร่วมแสดง เอาหูแนบกับพรมแผ่นผ้ารูปโลก ทำท่ากอดแผ่นภาพรูปโลก ผู้แสดงตั้งคำถามว่าจะช่วยโลกกันได้อย่างไร มีคำตอบจากผู้ชมหลากหลาย ได้แก่ ปลุกต้นไม้ แยกขยะ กินข้าวให้หมดจานเพื่อลดขยะจากเศษอาหาร กระบวนการจะช่วยกันแจกต้นไม้ ให้ผู้ชมช่วยกันปลูกสร้างโลกใหม่ร่วมกัน

4. ช่วงถาม-ตอบ ทบทวนความเข้าใจหลังจากโลกหายป่วยจากหวัด ผู้วิจัยในฐานะตัวละคร “อี่ยมอมแมม” ถามทบทวนเรื่อง และ สิ่งที่ผู้ชมได้ลงมือทำ เพื่อช่วยโลกให้หายจากการเป็นหวัด ผู้ชมปฐมวัยเข้าใจเรื่อง สามารถตอบคำถามได้

ในฐานะนักแสดงผู้วิจัยเรียนรู้ว่า แม้จะมีความผ่อนคลายและสนุกกับการแสดงแต่ยังต้องพัฒนาทักษะการฟังและการตัดสินใจ เพื่อให้สามารถตอบโต้กับสถานการณ์ฉับพลันที่เกิดขึ้นได้จากผู้ชมวัยนี้ อีกทั้งผู้วิจัยมีความกังวลกับอุปกรณ์ประกอบ การแสดงและความเป็นทีม ส่งผลให้ผู้วิจัยไม่อยู่กับปัจจุบันขณะกับผู้ชม อีกทั้งยังทำให้จังหวะของการแสดงไม่ลื่นไหลเท่าที่ควร นอกจากนี้คุณครูได้แนะนำว่าควรมีการไม่เกริ่นและแนะนำตัวก่อน เป็นการเพิ่มกติการใหม่ในการชมละครในฐานะผู้มาเล่าเรื่อง ทั้งยังเห็นว่าต้องใช้เวลากับกติกาในการหยิบจับอุปกรณ์ที่ชัดเจนกว่านี้ เพราะผู้ชมเข้าใจว่าให้เล่นอุปกรณ์ในวิถีของเลโก้

อย่างไรก็ตามคุณครูชอบและสนใจกิจกรรมการแสดงลักษณะนี้ มีความสนุกสนาน เพลง ป่อง ป่อง ป่อง จำได้ง่าย การเปรียบเทียบโลกเป็นหัวหน้าสนใจ และเชื่อว่าเด็กจะจดจำตัวละคร ยายอู๋มอมแมมและนำไปเล่าต่อ รวมทั้งยังให้ข้อเสนอแนะกับผู้วิจัยว่าควรแนะนำตัวและเกริ่นว่าจะทำอะไรก่อนเริ่มการแสดง กำหนดกติกาในการหยิบจับอุปกรณ์ให้ชัดเจน และกระชับเวลาช่วงทำ ก่อนเมฆให้สั้นลง

- การแสดงรอบที่ 2 วันที่ 30 ก.ค. 2568 ณ โรงเรียนอนุบาลอัมเมม จำนวนผู้ชม 27 คน

ผู้วิจัยใช้โครงสร้างการแสดงเดิมแต่มีปรับปรุงกระบวนการแสดง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแสดงในรอบที่ 1 โดยแนะนำตัวและการแสดงกับผู้ชมก่อนเริ่มการแสดง กำหนดกติกาในการหยิบจับอุปกรณ์การแสดงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และกระชับเวลาช่วงนำเสนอ ก่อนเมฆของผู้ชมแต่ละคนให้สั้นลง โดยเปลี่ยนให้ทำทีละแถว

1. ช่วงเตรียมความพร้อมและละลายพฤติกรรมด้วยการใช้เพลง ป่อง ป่อง ป่อง ปฏิกริยาจากผู้ชมรอบสองแตกต่างและยังไม่ร่วมกิจกรรมในการร้องเพลงครั้งแรก แต่เมื่อร้องเพลงในรอบที่ 2 ผู้ชมเริ่มสนุกไปกับเพลงและจินตนาการ ไวไฟที่กระบวนการมากขึ้น

2. ช่วงนำเข้าสู่ละคร และช่วงละครเล่าเรื่อง เนื่องจากมีการทบทวนกติกาชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยพบว่าการแสดงในวันนี้มีความราบรื่นมากกว่ารอบแรก อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ต้องช่วยกันทำสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนโลก เกิดความวุ่นวายขึ้น มีผู้ชมเข้าไปยืนอยู่บนฐานโลก แต่เมื่ออู๋มอมแมมพูดว่า “ออกมามองดูโลกซิ” หรือ “ถอยออกมาดูโลกกันเถอะ” หรือ “ใครปลุกต้นไม้เสร็จแล้วยกมือขึ้น ขอเอากันติดพื้น” ได้รับความร่วมมือดีขึ้นมากและสามารถสร้างความต่อเนื่องในละคร อีกทั้งช่วงเด็กผู้ชายขอร้องให้ทุกคนหยุดฟังว่าโลกกำลังร้องไห้ ผู้ชมสามารถเข้าใจกติกาจากตัวละคร เช่นเดียวกับในรอบที่ 1 และในช่วงหาวิธีช่วยกันปลอบโลก มีคำตอบเพิ่มเติม คือ เราช่วยกันกอดโลก โลกจะหยุดร้องไห้ ปิดไฟ ปลุกต้นไม้

3. ช่วงถาม-ตอบ ทบทวนความเข้าใจหลังจากโลกหายป่วย ผู้วิจัยในฐานะตัวละคร “อู๋ม มอมแมม” เช่นเดียวกับรอบที่ 1 ซึ่งผู้ชมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี สามารถโต้ตอบกับผู้วิจัยจดจำสิ่งที่เกิดขึ้นในละครได้

เนื่องจากการแสดงในครั้งนี้ เป็นการแสดงรอบสุดท้าย ผู้วิจัยจึงรู้สึกผ่อนคลายมากกว่าการแสดงในรอบที่ 1 อีกทั้งพบว่า ถ้าตัวผู้วิจัยดำเนินการแสดงอย่างสนุก ไม่เครียดหรือกังวล ผู้ชมหรือแม้แต่ผู้ช่วยก็จะสนุกไปด้วย อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าตนเองสูญเสียความสมดุลระหว่างตัวละครและกระบวนการ เนื่องจากมุ่งความสนใจไปที่การจัดการผู้ชมมากเกินไป จึงพยายามแก้ไขด้วยการรักษาบทบาทตัวละคร ผ่านการใช้น้ำเสียง ท่าทาง และภาษาที่สอดคล้องกับตัวละครเมื่อให้คำชี้แนะกับผู้ชม ไม่ว่าจะเป็นการย่อตัวลงเพื่อทำหลังค่อม การอุทานเป็นภาษาเหนือ และการจับหรือหมุนร่วมที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าสู่บทบาทอู๋มอมแมมได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ เมื่อเจอความวุ่นวายของผู้ชม ผู้วิจัยใช้

ความเจียบด้วยการหยุดพูด พร้อมทั้งส่งสัญญาณให้กับทีมผู้ช่วยจัดการผู้ชม ในระหว่างนั้นผู้วิจัยจะสุดหายใจเข้า-ออกซ้ำ ๆ เพื่อตั้งสติ ใช้เวลาประมาณ 10-15 วินาที ก่อนกลับเข้าสู่บทบาทตัวละครและเล่าเรื่องต่อ ทั้งนี้คุณครูผู้ดูแลผู้ชมแสดงทศนะว่า เด็ก ๆ สนุก มีความสุข และบางคนจำท่า และร้องเพลงได้ เชื่อว่าเด็กจะจดจำตัวละครได้ คุณครูชอบการแสดงโดยรวม และเห็นว่าผู้ชมปฐมวัยได้รับความสนุกสนาน มีส่วนร่วมและเข้าใจเรื่อง เพลง ปอง ป้อง ป้อง จำได้ง่าย จนทำให้เด็กออกทิสติที่ร่วมชมการแสดงอยู่กับคุณครูสามารถร้องตามได้ การเปรียบเทียบโลกเป็นหัตถ์ถือเป็นสิ่งที่น่าสนใจและแปลกใหม่ รวมถึงการแสดงยังช่วยให้เด็ก ๆ ได้แสดงบทบาทสมมติและจดจำได้ในระยะยาว

- การสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านละครเด็กและครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัย

เมื่อจบการแสดงรอบสุดท้าย ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านละครสำหรับเยาวชน 2 คน และคุณครูผู้ดูแลเด็กอีก 1 คน ผลการสนทนากลุ่มยืนยันว่าการสร้างสรรค์การแสดงละครเล่าเรื่องในครั้งนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยรูปแบบการแสดงเอื้อให้เด็กมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นธรรมชาติสะท้อนให้เห็นถึงทักษะของผู้วิจัยในการรับฟังผู้ชมและปรับตัวตามสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น ไม่เพียงแต่เป็นผลมาจากการฝึกฝนและฝึกซ้อมการแสดง แต่ยังมาจากการทำงานเป็นทีมของผู้วิจัยและทีมผู้ช่วย ทำให้การแสดงดำเนินไปได้อย่างลื่นไหล ประกอบกับการเลือกใช้อุปกรณ์ที่เรียบง่ายและการใช้เพลง ปอง ป้อง ป้อง เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้ชมนั้นให้ผลลัพธ์เป็นอย่างดีอย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะสำคัญ คือ การสื่อสารประเด็นสิ่งแวดล้อมทำได้ครึ่งหนึ่งกล่าวคือ การแสดงเน้นความสนุก แต่เนื่องจากเนื้อหาหลายประเด็นเกินไปทำให้สารหลักยังไม่ชัดเจน และขาดการเชื่อมโยงสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน อีกทั้งตัวละคร “อู๋ย มอมแมม” ยังขาดความชัดเจน แม้จะโดดเด่นแต่ไม่ได้ทำความรู้จักกับผู้ชมมากพอ สืบแนะนำตัวเอง และการเข้า-ออกแต่ละบทบาทยังไม่ลื่นไหล นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ 1. ตัวละครควรแนะนำตัวและสร้างความคุ้นเคยตั้งแต่ต้น 2. ควรสรุปสาระหลักให้ชัดเจนและโฟกัสเพียงประเด็นเดียว 3. ควรเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจริงในโรงเรียนเพื่อให้เด็กนำไปปฏิบัติได้ และ 4. ควรปรับสมดุลระหว่างกิจกรรมเตรียมความพร้อมกับเนื้อหาหลัก

8. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองนำแนวคิดในการสร้างละครเล่าเรื่อง (Story Theater) ของพอล ซิลส์ และนำเอากลวิธีในการฝึกนักแสดง ของไวโอลา สโปลินที่ใช้เกม/แบบฝึกหัดละคร (Theatre Games) มาใช้ในการพัฒนาการแสดงผู้วิจัยนำแบบฝึกหัดเหล่านี้มาช่วยค้นหาลักษณะของตัวละครหลักในการแสดง และออกแบบสร้างละครเล่าเรื่องสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกร้อน ผ่านนิทานโลกเป็นหัตถ์

ผู้วิจัยค้นพบรูปแบบการแสดงที่มีลักษณะเฉพาะ คือ “เล่า-นำ-เล่น-เป็นตัวละคร สะท้อนประเด็นสิ่งแวดล้อม” สะท้อนว่าหากจะพัฒนาบทและสร้างสรรค์ละครเล่าเรื่อง (Story theatre) แบบผู้ชมมีส่วนร่วม เพื่อสื่อสารประเด็นเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ชมเด็กปฐมวัยได้นั้น ควรเลือกบทที่เน้นการเปรียบเทียบและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของเด็ก นักแสดงเป็นทั้งผู้เล่าและตัวละคร มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงและภาพจินตนาการที่ชัดเจน โดยมีทีมผู้ช่วยสนับสนุน เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ

อย่างไรก็ตาม การปรับประยุกต์ละครเล่าเรื่องในการวิจัยนี้ ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาบทบาทของนักแสดง ผู้วิจัยค้นพบว่าบทบาทนักแสดงละครเล่าเรื่องที่ต้องเป็นตัวละคร ผู้เล่า และกระบวนกร ไม่ได้แยกออกจากกัน แต่ผสมผสานและปรับเปลี่ยนตามบริบทของสถานการณ์ แม้ว่าตัวละคร “อู๋ย มอมแมม” จะยังไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความแก่ชราดังที่ตั้งใจไว้ แต่ความสามารถในการอยู่กับปัจจุบันขณะและตอบสนองสถานการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างฉับพลัน ถือเป็นความลื่นไหลในการสลับและผสมผสานบทบาททั้งสามสิ่งนี้ เมื่อผู้วิจัยเล่านิทาน จะใช้บทบาทผู้เล่ามากขึ้น เมื่อต้องการให้เด็กมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะใช้บทบาทกระบวนกรมากขึ้น โดยยังเป็นตัวละครอยู่ ส่งผลให้ผู้ชมเด็กปฐมวัยสามารถมีส่วนร่วมและช่วยเหลือตัวละครได้อย่างสนุกสนาน

สำหรับด้านการสื่อสารประเด็นโลกร้อนและอากาศแปรปรวน ละครเรื่อง เรื่อง *เพ็ญโลกกับอู๋ยมอมแมม* ใช้ตัวละครหลัก คือ อู๋ยมอมแมม ตัวละครจากอดีตของล้านนา บินฝ่ามลพิษมาเล่านิทาน โลกเป็นหวัด ถือเป็นวิธีการเล่าเรื่องที่มีรูปแบบที่แตกต่างไป แม้จะอยู่ในมิติของนิทานปรัมปรา แต่ก็มีตัวละคร และมีทีมกระบวนกร เปรียบเสมือนกลุ่มคอรัส ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ช่วยกันชักชวนให้ผู้ชมกลายเป็นส่วนหนึ่งในโลกสมมติของละคร การกระทำ (action) ในละครดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นขณะเล่าเรื่อง สร้างการมีส่วนร่วมให้ผู้ชมเหมือนผู้ร่วมแสดง ทำให้เข้าใจว่ามนุษย์สามารถเป็นทั้งผู้ทำลายและผู้กอบกู้โลก จุดสำคัญคือฉากที่เด็กชายป่วยอดเขาส่งเสียง “ซู่ว” ผู้ชมทุกคนหยุดฟังเสียงโลกที่ร้องไห้ สื่อถึงความกล้าหาญของเด็กที่สามารถชักชวนให้ผู้คนช่วยดูแลโลก ซึ่งเป็นสารหลักที่มุ่งสื่อสารให้เด็กตระหนักถึงความป่วยไข้ของโลกและร่วมกันดูแลเพื่ออนาคตของทุกคน

ผลการประเมิน พบว่าละครสามารถสื่อสารประเด็นสิ่งแวดล้อมให้เด็กปฐมวัยได้แม้จะมีข้อจำกัดบางประการ แต่การเปรียบเทียบโลกเป็นหวัด เชื่อมโยงกับประสบการณ์และการลงมือทำในละคร ทำให้เด็กเข้าใจว่าโลกป่วยต้องการการดูแล ครูผู้ดูแลเห็นว่าการเปรียบเทียบนี้น่าสนใจและเด็กจำได้ นอกจากนี้ละครยังเชื่อมโยงกับสิ่งที่เด็กปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การกินข้าวให้หมด การเก็บขวดพลาสติก ทำให้นำไปปฏิบัติได้จริง อย่างไรก็ตาม การสื่อสารเชิงลึกเกี่ยวกับสาเหตุและวิธีแก้ปัญหายังมีข้อจำกัด เนื่องจากเนื้อหาหลายประเด็นเกินไป ทำให้สารหลักไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

ดังนั้นกระบวนการสร้างสรรค์และการประเมินผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า การสร้างสรรค์ละครเล่าเรื่องประเด็นสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยให้สัมฤทธิ์ผลควรออกแบบเนื้อหาที่มีโครงเรื่องเข้าใจง่าย ใช้สิ่งเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับประสบการณ์ตรงและเสนอแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน อีกทั้งนักแสดงควรฝึกฝนและพัฒนาปฏิภาณไหวพริบ สมาธิในการฟัง และพลังงานที่เป็นมิตร เพื่อสร้างความไว้วางใจ ทั้งนี้หากจะสร้างสรรค์ละครหรือกระบวนการทางละครภายในห้องเรียน รูปแบบและอุปกรณ์ประกอบการแสดง จะต้องเน้นความเรียบง่าย ใช้จินตนาการ และต้องกำหนดกติกาการมีส่วนร่วมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย อีกทั้งการนำกระบวนการทางละครมาสร้างการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของเด็ก สามารถหยิบยกบางประเด็นในละคร นิทานหรือเรื่องเล่า สร้างสถานการณ์จำลองผ่านการเล่นที่มีจุดประสงค์ชัดเจนจะช่วยให้พวกเขาเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนาน มากไปกว่านั้นการสื่อสารประเด็นโลกร้อนสำหรับเด็กปฐมวัยควรได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้เด็กเห็นความสำคัญของการดูแลโลก

รายการอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2565). *กรมอนามัย เผย ค่าฝุ่นภาคเหนือตอนบนสูงระดับสีแดง แนะนำเด็กเล็กเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้ง*. <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/190365/>.
- ชนารัตน์ พรหมทอง และคณะ (2564). *จากธรรมชาติสู่ห้องเรียน: ดินกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. The New Viridian Journal of Arts, Humanities and Social Sciences, 1(4), 43-56.
- ตีบปอง. (2567). *ไฟฟ้า น่ากลัวจัง*. ชมรมผู้รับพระราชทานทุนมูลนิธิอานันทมหิดล.
- ธารารัตน์ กองการณ์ และตฤตา สมพงศ์ (2562). *การสร้างสรรค์ละครเวทีสำหรับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 3 เรื่องปลาสายรุ้ง*. เสนอในการประชุมวิชาการคณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2.
- พรรัตน์ ดำรุ่ง (ผู้กำกับ). (2567, 3-8 มิถุนายน). *แต่บแต่บตะแล้บแต่บแต่บ* [การแสดงละครเวที]. ศูนย์ศิลปการละครสดใส พันธุมโกมล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2550). *การละครสำหรับเยาวชน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- BrainSnax Books. (2023, April 19). The Earth Has Caught a Cold | Earth Day Read Aloud. [Video]. YouTube. <https://youtu.be/1w1nqYCzPW0?si=pOQuvQhE2G7ADB2N>.
- Chompee, J., & Blanchin, P. (Directors). (2024, August 3-8). *Skins* [Theatrical performance]. Sodsai Pantoomkomol Centre for Dramatic Arts, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Sills, P. (2000). *Paul Sills' Story Theater: Four Shows*. Hal Leonard Corporation.
- Wood, D., & Grant, J. (2017). *Theatre for children*. Faber & Faber.